

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-66-12>
УДК 339.9.01

Завгородній А.В.

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки
та інформаційних технологій,
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку
людини вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна»

Zavhorodnii Andrii

Mykolayiv Interregional Institute for the Development of
Human Rights of the Higher Educational Institution
“Open International University of Human Development
“Ukraine”

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ПАРАДИГМІ РЕГІОНУ

INVESTMENT ACTIVITIES IN THE FOREIGN ECONOMIC PARADIGM OF THE REGION

Ефективність інвестиційної діяльності визначається інвестиційною привабливістю регіону. Інвестиційна привабливість регіону відображає рівень його розвитку та є головною умовою формування інвестиційного клімату в регіоні. Інтенсивність інвестиційної діяльності відображається через інвестиційну активність регіону. Щодо інвестиційної спроможності регіону, то вона характеризується інвестиційною забезпеченістю, інвестиційною результативністю, інвестиційною самостійністю й базується на здатності регіону залучати, ефективно формувати й використовувати інвестиції для сталого розвитку. Для оцінювання інвестиційної привабливості регіону необхідний аналіз двох складових, а саме інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Для аналізу інвестиційного клімату в регіоні та прийняття рішення щодо прямого інвестування в економіку регіону необхідно проаналізувати інвестиційну привабливість регіону, яка визначить ефективність інвестиційної діяльності, та інвестиційну активність регіону, що відобразить інтенсивність інвестиційної діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність регіону, інвестиції, імпорт, динаміка, регіональні зовнішньоекономічні відносини, зовнішньоекономічні зв'язки регіону, географічна структура.

Эффективность инвестиционной деятельности определяется инвестиционной привлекательностью региона. Инвестиционная привлекательность региона отражает уровень его развития и является главным условием формирования инвестиционного климата в регионе. Интенсивность инвестиционной деятельности отражается через инвестиционную активность региона. Что касается инвестиционной способности региона, то она характеризуется инвестиционной обеспеченностью, инвестиционной

результативністю, інвестиційною самостійністю і базується на здатності регіону привертати, ефективно формувати і використовувати інвестиції для стійкого розвитку. Для оцінювання інвестиційної привабливості регіону необхідний аналіз двох складових, а саме інвестиційного потенціалу і інвестиційного ризику. Для аналізу інвестиційного клімату в регіоні і прийняття рішення про пряме інвестування в економіку регіону необхідно проаналізувати інвестиційну привабливість регіону, яка визначить ефективність інвестиційної діяльності, і інвестиційну активність регіону, яка покаже інтенсивність інвестиційної діяльності.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность региона, инвестиции, импорт, динамика, региональные внешнеэкономические отношения, внешнеэкономические связи региона, географическая структура.

The effectiveness of investment activity is determined by the investment attractiveness of the region. The investment attractiveness of the region, in turn, reflects the level of its development and is the main condition for the formation of the investment climate in the region. The intensity of investment activity is reflected through the investment activity of the region. Regarding the investment capacity of the region, it is characterized by investment security, investment performance, and investment autonomy and based on the region's ability to attract, effectively generate and use investments for sustainable development. In order to evaluate the investment attractiveness of the region, an analysis of two components is required: investment potential and investment risk. In order to analyze the investment climate in the region and decide on direct investment in the region's economy, it is necessary to analyze the investment attractiveness of the region, which will determine the efficiency of investment activity, and the investment activity of the region, reflecting the intensity of investment activity. The willingness of investors to invest in a particular region of the country depends on the investment climate in it. Most often it is interpreted as a set of political, economic, legal factors and conditions for regulating investment activity. Such factors, as a rule, are amenable to adequate quantification and, therefore, a comparative analysis, which allows identifying the level of investment attractiveness of a region against the background of other regions of the state. In order to analyze the investment climate in the region and decide on foreign direct investment, it is necessary to analyze its second component – the investment activity of the region, which is usually seen as an interdependent component of investment attractiveness. Investment activity is characterized by the intensity of investment activity in the region, i. e. the pace and volume of investment attraction. Regional investment policy is developed on the basis of the region's investment strategy and aims at creating a favorable investment climate, attracting foreign direct investment in the region. Under the mechanism of implementation of regional investment policy it is necessary to understand the set of methods by which regional authorities influence the participants of the investment process in order to solve the priority tasks of socio-economic development of the region.

Key words: foreign economic activity of the region, investments, imports, dynamics, regional foreign economic relations, foreign economic relations of the region, geographical structure.

Постановка проблеми. Держава, що прагне досягти високого рівня конкурентоспроможності на світовому ринку, має забезпечувати комфортний інвестиційний клімат та позитивний імідж своїх регіонів. Тут перед державою постає проблема необхідності пошуку нових підходів до регіонального розвитку задля участі регіонів у зовнішньоекономічній діяльності. Річ в тім, що регіональна політика будь-якої країни націлена на зменшення диспропорцій у розвитку регіонів, тому не всі регіони країни здатні долучитися до комерційної діяльності на світових ринках внаслідок економічного відставання,

безініціативності, відсутності власних шляхів розвитку й розроблення власних конкурентоспроможних продуктів.

Щодо інвестиційної спроможності регіону, то вона характеризується інвестиційною забезпеченістю, інвестиційною результативністю, інвестиційною самостійністю й базується на здатності регіону залучати, ефективно формувати й використовувати інвестиції для сталого розвитку. Для оцінювання інвестиційної привабливості регіону необхідний аналіз двох складових, а саме інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми впливу інвестицій на зовнішньоекономічну діяльність економіки регіону відбувається в наукових розробках вітчизняних та іноземних економістів. Серед найбільш значних робіт слід назвати статті О. Амонії, В. Андрійчука, О. Бородіної, П. Гайдучького, В. Геєця, Р. Зубкова, С. Кваші, Л. Михайлової, Т. Осташко, Б. Пасхавера, О. Павлова, П. Саблука, С. Соколенко, Р. Скупського. Водночас варто провести аналіз впливу інвестиційної діяльності на зовнішньоекономічну активність регіону.

Мета статті полягає в аналізі впливу інвестиційної діяльності на зовнішньоекономічну активність регіону, дослідженні динаміки прямих іноземних інвестицій Причорноморського регіону, формуванні напрямів ефективної зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням регіональних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Всебічний аналіз прямих іноземних інвестицій у регіональну економіку [6] доводить, що багато країн, чії економіки розвиваються, віддають перевагу прямим іноземним інвестиціям перед іншими формами потоків капіталу, оскільки саме вони виявляються стійкими під час фінансових криз. Прямі іноземні інвестиції дають змогу передавати технології, особливо у формі нових видів капітальних вкладень, які не можуть бути досягнуті за рахунок фінансових інвестицій або торгівлі товарами та послугами. Вони можуть також сприяти конкуренції на внутрішньому ринку виробництва. Одержувачі прямих іноземних інвестицій часто отримують навчання працівників у процесі функціонування нових підприємств, що сприяє розвитку людського капіталу в країні перебування. Прибутки від прямих іноземних інвестицій сприяють надходженню податку на прибуток підприємств у приймаючій країні. Проте автори [6] застерігають щодо надто некритичного ставлення до прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції – це не лише перехід права власності з місцевих до іноземних, але й механізм, що дає можливість іноземним інвесторам здійснювати управління та кон-

тролювати підприємства приймаючої країни, тобто це є механізмом корпоративного управління. Передача контролю не завжди може бути корисною для приймаючої країни через обставини, за яких вона виникає (фінансова криза, слабкі інституції, неврегульоване законодавство тощо).

Отже, узагальнення зарубіжного досвіду залучення та використання прямих іноземних інвестицій у різних країнах дало змогу визначити ключові переваги та недоліки процесів руху прямих іноземних інвестицій (табл. 1) [5].

Водночас науковці сходяться сьогодні на тому, що однією з умов сталого розвитку регіональної економіки є залучення прямих іноземних інвестицій, які відображають привабливість регіону країни щодо ведення інвестиційної діяльності та бізнесу загалом. Звичайно, наївно думати, що іноземні капітали зможуть повною мірою модернізувати нашу економіку, посилити її соціальну орієнтацію тощо, однак деякою мірою, тобто в рамках розвитку окремих регіонів, це зробити можна.

Визначимо динаміку прямих іноземних інвестицій у 1995–2019 роках Причорноморського регіону (рис. 1) [4].

Очевидно, що найбільші обсяги іноземних інвестицій приймає Одеська область, другі за обсягом інвестиції приймає Миколаївська область, а останнє місце посідає Херсонська область.

На рисунку особливо помітним є переважання обсягів прямих іноземних інвестицій в Одеській області. Крім того, для Одеської області характерний більш виразний пік у 2013–2014 роках і більший спад обсягів іноземних інвестицій, адже розмір спаду більше, ніж обсяг прямих іноземних інвестицій в інші дві області [4].

Безперечно, Одеська область є лідером приймання прямих іноземних інвестицій, обсяги яких у 6 разів перевищують обсяги інвестицій у Херсонській та Миколаївській областях.

Ефективність інвестиційної діяльності визначається інвестиційною привабливістю регіону. Інвестиційна привабливість регіону

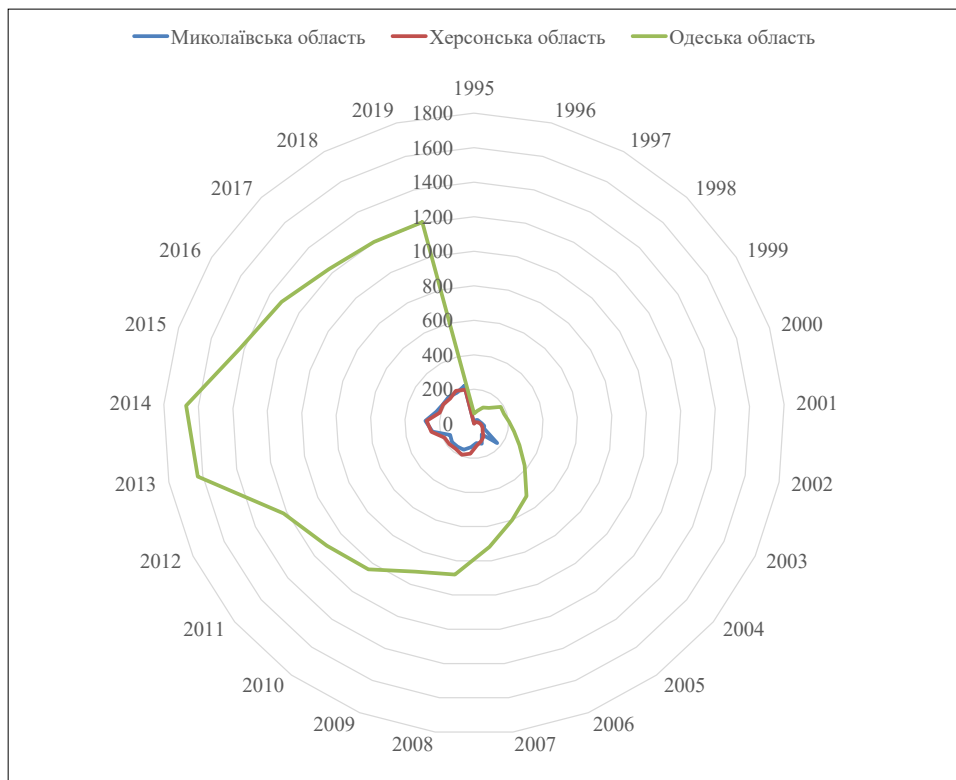

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у 1995–2019 роках Причорноморського регіону

Таблиця 1

Ключові переваги та недоліки процесів руху прямих іноземних інвестицій [5]

Природа впливу	Переваги	Недоліки
Ринкові	Доступ до зовнішніх ринків.	Загострення конкуренції на внутрішньому ринку.
Виробничі	Виробництво конкурентоспроможної продукції; отримання повних виробничих процесів на території країни; створення сучасних робочих місць.	Зростання залежності національного виробництва від зовнішніх фінансових ресурсів; «придушення» національного виробництва.
Фінансові	Розширення фінансових можливостей та активізації інвестиційних процесів у країні; надходження іноземної валюти.	Виведення прибутку за межі країни; надання податкових пільг лише для іноземних інвесторів.
Технологічні	Трансфер технологій, використання сучасних або більш розвинених технологічних процесів.	Обмежені можливості самостійного технологічного розвитку.
Організаційно-управлінські	Поширення сучасних систем управління; розвиток кваліфікаційних навичок місцевої робочої сили; формування людського капіталу; збільшення можливостей для робочої сили.	Втрата висококваліфікованої робочої сили.
Соціально-економічні	Покращення життєвих стандартів.	Деформація структури національної економіки.

відображає рівень його розвитку та є головною умовою формування інвестиційного клімату в регіоні. Інтенсивність інвестиційної діяльності відображається через інвестиційну активність регіону.

Висновки. Формування ефективної зовнішньоекономічної діяльності пов'язано з регіональними особливостями, які необхідно враховувати під час реалізації зовнішньоекономічної політики держави. В нових зовнішніх та внутрішніх умовах практичні аспекти реалізації державної регіональної політики повинні бути зіставлені із зовнішньоекономічною політикою держави, що стане запорукою розвитку ефективної зовнішньоекономічної політики регіонів; реалізація ефективної зовнішньоекономічної діяльності регіону є можливою за умови визначення кожним регіоном своєї місії, яка допоможе збалансувати внутрішньо регіональні потреби та його роль у державі та за її

межами (Стратегія розвитку регіону), а також стимулювання використання зовнішньоекономічного потенціалу регіону, який складається з ресурсної, структурної та технологічної складових.

Держава, що прагне досягти високого рівня конкурентоспроможності на світовому ринку, має забезпечувати комфортний інвестиційний клімат та позитивний імідж своїх регіонів. Тут перед державою постає проблема необхідності пошуку нових підходів до регіонального розвитку задля участі регіонів у зовнішньоекономічній діяльності. Річ в тім, що регіональна політика будь-якої країни націлена на зменшення диспропорцій у розвитку регіонів, тому не всі регіони країни здатні долучитися до комерційної діяльності на світових ринках внаслідок економічного відставання, безініціативності, відсутності власних шляхів розвитку й розроблення власних конкурентоспроможних продуктів.

Список літератури:

1. Бетлій М., Бородіна О. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції. Ужгород : IVA, 2006. 496 с.
2. Бородіна О., Прокопа І. Майбутнє сільського сектору України – від екстрактивного використання до інклюзивного розвитку. *Економіка України*. 2018. № 11–12. С. 104–121.
3. Лопатинський Ю., Кифяк В. Розвиток аграрного сектору національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2014. 248 с.
4. Завгородній А. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону. *Вісник ХНАУ*. 2018. Вип. 4. С. 234–244.
5. Павлов О. Агроподовольча сфера України як об'єкт національної безпеки. *Економіка АПК*. 2014. № 2. С. 89–97.
6. Скупський Р., Зубков Р. Моніторинг регіональних проблем розвитку інвестиційно-інноваційних процесів. *Вісник ХНАУ*. 2017. Вип. 4. С. 461–472.
7. Третяк Н. Фінансування аграрного виробництва як запорука продовольчої безпеки країни. *Фінансовий простір*. 2014. № 4 (16). С. 247–252.

References:

1. Betlii M. (2006). Agrarnyi sektor Ukrainy na shliakhu do yevrointehratsii [The agricultural sector of Ukraine towards European integration]. O. Borodina (Ed.). Uzhgorod : IVA, 2006 [in Ukrainian].
2. Borodina, O. and Prokopa, I. (2018), Maybutnye sil's'koho sektoru Ukrayiny – vid ekstraktyvnoho vykorystannya do inklyuzyvnoho rozvytku [The future of the rural sector of Ukraine – from extractive use to inclusive development]. *Ekonomika Ukrainy*, vol. 11–12, pp. 104–121.
3. Lopatyns'kyj, Yu. and Kyfiak, V. (2014), Rozvytok ahrarnoho sektora natsional'noi ekonomiky na instytutsijnykh zasadakh [Development of the agrarian sector of the national economy on an institutional basis]. Chernivets'kyj nats. un-t, Chernivtsi, Ukraine.
4. Zavorodnii, A. (2018) Tendenciji rozvytku zovnishnjoekonomichnoji dijalnosti Prychornomors'kogo rehionu. [Trends in the development of foreign economic activity of the Black Sea region]. *KhNAU Bulletin*. Vol. 4, pp. 234–244.

5. Pavlov, O. (2014) Ahropodovol'cha sfera Ukrainy yak ob'yekt natsional'noyi bezpeky [Agriculture sector of Ukraine as an object of national security]. *The economy of agro-industrial complex*, vol. 2, p. 97.

6. Skupsky, R., Zubkov, R. (2017) Monitoryng regional'nykh problem rozvytku investytsiynno-innovatsiynnykh procesiv [Monitoring of regional problems of development of investment and innovation processes]. *KhNAU Bulletin*. Vol. 4, pp. 461–472.

7. Tretiak, N. (2014), Finansuvannia aharnoho vyrobnytstva yak zaporuka prodovolchoi bezpeky krainy [Financing agricultural production as a pledge of food security of the country]. *Finansovyi prostir*, vol. 4 (16), pp. 247–252.